

L'altra cara del 92, deu anys després

Deu anys després de la cinquantena de detencions de l'estiu olímpic, sis anys després de l'indult als 25 encausats finals, l'Operació Garzón encara no ha estat jutjada. L'any 1992 es van presentar vint-i-una denúncies per tortures. Però cap d'aquestes no ha estat mai admesa a tràmit. Encara.

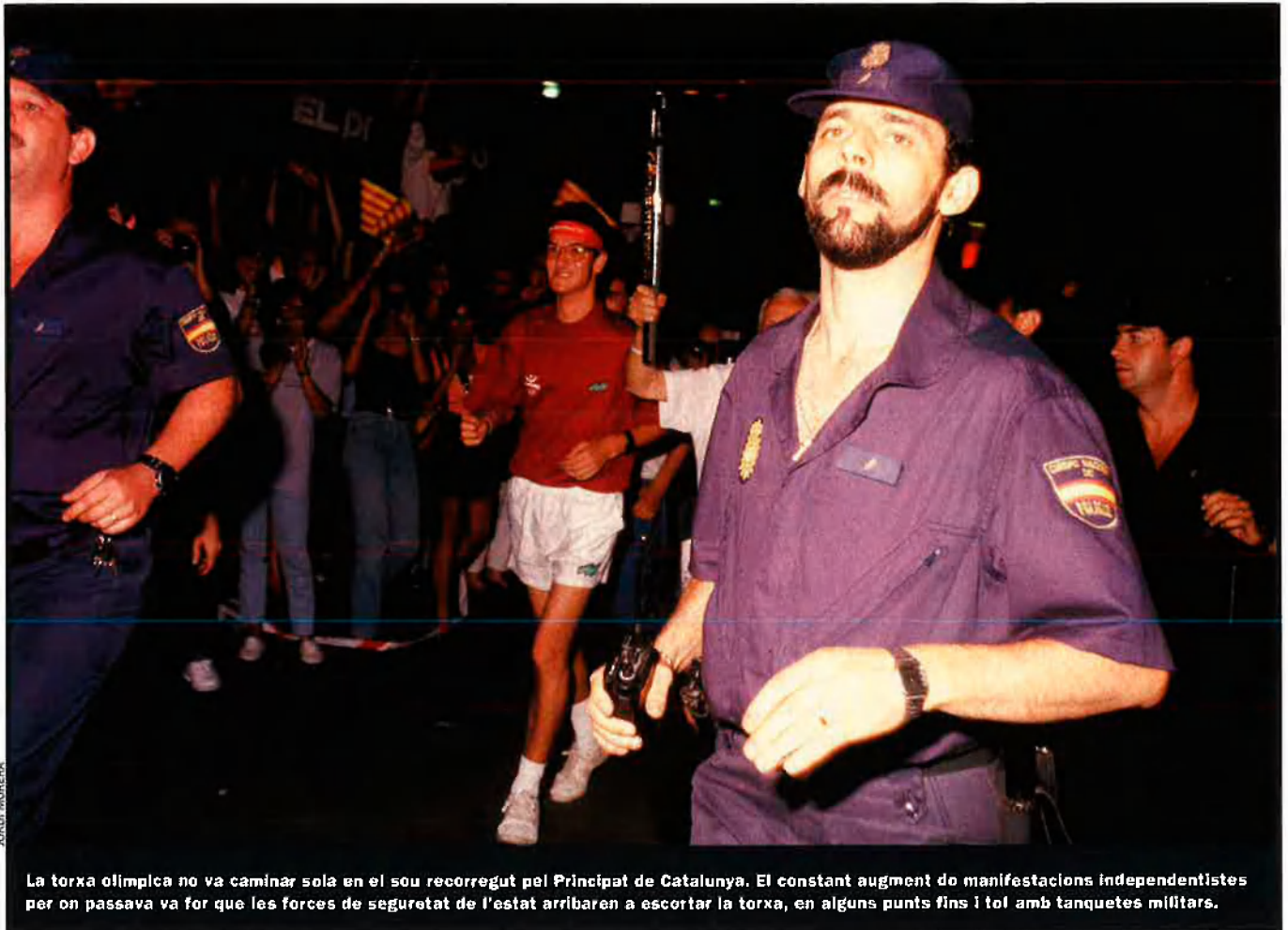
Aquests dies tots els mitjans s'encarreguen de recordar-nos que ara fa deu anys Barcelona va viure "els millors Jocs de la història". Una afirmació certa des de l'òptica del COI i el COE. Però el 1992, a Catalunya, no només va tenir la cara eufòrica, la del pacte polític, la de l'explosió econòmica, la del triomf de Maragall i Juan Antonio Samaranch. També hi va haver una segona cara, aquesta amb un nom propi: Operació Garzón. L'operació policopolicial més contundent feta mai a l'estat espanyol. Fins a una cinquantena d'independentistes van ser detinguts arreu dels Països Catalans en tan sols dues ràtzies, una al juny-juliol i l'altra al setembre.

Aquest és l'amarg record que fa que, encara avui, molts dels torturats per la Guàrdia Civil durant aquella tèrbola operació plorin només de pensar en l'infern que els van obligar a viure. Els centenars d'assistents que han reviscut els malsons del 1992 en els homenatges que s'han fet aquests dies a Vic, Manresa i Girona així ho han comprovat. Però, d'això, no en parlen els grans mitjans. És controvertit i, sobretot, compromès. És més fàcil amagar el cap sota l'ala i caure, com s'ha caigut, en el parany de l'onanisme mediàtic. Un vici que perverteix la memòria i permet que els culpables es facin escàpols. Així han passat els últims deu anys. Però els delictes que s'imputen a l'estat espanyol encara no han prescrit. Aquest és el motiu d'aquest aniversari: evitar la desmemòria i portar els culpables davant del Tribunal d'Estrasburg. Un tribunal que l'any 1996 ja va desestimar fins a tres denúncies dife-

rents —una de popular i dues de particulars— contra l'estat espanyol. Però sis anys després, la constància de la Coordinadora d'Independentistes Torturats el 92 i, sobretot, dels seus advocats, encapçalats per Sebastià Salellas, pot fer tombar la balança. Per primer cop, la Comissió dels Drets Humans del Tribunal d'Estrasburg ha acceptat la denúncia a tràmit i ha demanat tota la documentació necessària per reobrir el cas. És a dir, que si no hi ha cap contratemps, al final d'any l'estat espanyol podria ser cridat a judici per les tortures del 92.

Als ulls de la majoria, veure l'estat assegut a la banqueta dels acusats pot resultar inversemblant. Però si fem memòria, no ho és tant. Qui era el secretari d'estat per a la Seguretat? Rafael Vera, condemnat per terrorisme. Qui era el director general de la Guàrdia Civil? Luis Roldán, condemnat per frau. Qui era el ministre de l'Interior? José Luis Corcuera, dimitit. Qui era el ministre de Defensa? Narcís Serra, dimitit. I així es podria anar fent un llarg llistat dels principals farsants que, durant l'etapa olímpica, dirigien l'estructura militar i policial de l'estat. Ells van ser els que, ja el 1989, van gestar el que havia de ser el cop de gràcia a l'independentisme combatiu. Un cop de gràcia que va voler dirigir el jutge Baltasar Garzón, aleshores ja molt vinculat a la cúpula del PSOE (tot just un any més tard, el 6 de juny del 1993, Garzón es va presentar a les eleccions generals dins la llista socialista).

El pla dissenyat pel Govern espanyol, d'acord amb el cap d'estat, amb el Govern basc i el català i també amb l'executiu francès, començava amb la deten-

JORDI MOREIRA

La torxa olímpica no va caminar sola en el seu recorregut pel Principat de Catalunya. El constant augment de manifestacions independentistes per on passava va fer que les forces de seguretat de l'estat arribaren a escortar la torxa, en alguns punts fins i tot amb tanquetes militars.

ció a França de la cúpula d'ETA, a principi del 1992, i culminava amb la detenció de les restes de Terra Lliure, just abans de l'inici dels Jocs. Aquesta era la teoria. Sobre el paper, el pla era perfecte. Però la realitat catalana va complicar les coses al CESID, que es va veure forçat a variar l'estratègia.

Esclata Interior. El primers símptomes de desajustament entre teoria i realitat van aparèixer ja el 1989 quan, durant la inauguració de l'Estadi Olímpic, milers d'assistents van xiular el rei Joan Carles mentre onejaven centenars de senyeres i estelades. Aquell incident va encendre totes les alarmes al Ministeri de l'Interior. La primera resposta va ser la campanya mediàtica del V Centenari, omplint totes les ciutats de l'estat, però sobretot Barcelona, de grans pancartes publicitàries amb el lema: "1992, el año de España". Però aquesta era la cara amable de tota una estratègia políti-

copolicial que, davant l'eufòria nacionalista dels carrers, es va activar amb més virulència de la prevista inicialment.

L'èxit de la campanya "Freedom for Catalonia", d'Òmnium Cultural, i el constant augment de manifestacions independentistes als pobles per on passava la torxa olímpica, va esverar els sectors més rancis del Ministeri de l'Interior. I el 29 de juny del 1992, Baltasar Garzón donava el tret de sortida a una operació que no s'aturaria fins a la inauguració dels Jocs (establint una treva fins al setembre, en què es va fer una segona ràtzia, més centrada en el País Valencià). Per acabar d'aconseguir l'objectiu d'atemorir els independentistes, les forces de seguretat de l'estat van arribar a extrems com els d'escortar la torxa amb tanquetes militars a Banyoles, Vic i Montserrat. A més, tota la xarxa de confidents i contactes dels serveis secrets va activar-se, i s'engegà una guerra bruta d'amenaques telefòniques no només a di-

rigents independentistes sinó també a càrrecs municipals i periodistes locals.

Des de Monòver fins a Banyoles, les detencions se succeïen gairebé a diari arreu dels Països Catalans, estenent el pànic entre l'independentisme. Tot semblava anar bé, per a Madrid, però les coses van començar a girar quan el pànic va superar l'entorn d'MDT i Catalunya Lliure, i va afectar Esquerra Republicana i el Partit dels Comunistes (PCC). Garzón, potser víctima d'una excés de zel, havia signat l'aplicació de la Llei Antiterrorista (LAT) a militants dels dos partits, així com a persones que feia anys que estaven totalment desvinculades de la política. Tenint en compte que l'aplicació de la LAT implica, sistemàticament, que el detingut sigui torturat, el fet d'incloure en el sac de les víctimes a militants de partits parlamentaris suposava augmentar el risc de reaccions adverses. Un risc que, per a alguns sectors d'Interior, era tan assumible que fins i

tot es va arribar a plantejar entrar a la seu nacional d'Esquerra Republicana i requisar-ho tot. De fet, les forces de seguretat ja havien entrat a EL TEMPS i havien estat a punt de fer-ho a *El Punt*. El remolí espanyolista engegat a Madrid trencava els pocs escrúpols dels serveis policials afincats als Països Catalans.

Però el cert és que l'Operació Garzón va generar més pànic social del previst i les reaccions contràries, endegades per EL TEMPS i *El Punt*, van començar a créixer a les universitats, els casals i també dins dels partits afectats: ERC, PCC i Alternativa Verda. A més a més, els errors policials que concloïen amb l'alliberament de molts dels detinguts pocs dies després d'haver patit la Llei Antiterrorista van fer que els testimonis dels torturats sortissin a gairebé tots els mitjans. Fins i tot a TV3. Tot plegat va obligar els dos grans partits catalans -CiU i PSC- a trencar el silenci còmplice mantingut fins aleshores. El 15 de juliol el Palau de la Música Catalana es va omplir d'estelades i pancartes per demanar la llibertat dels detinguts, en un acte inèdit des dels temps de la resistència antifranquista. Al País Valencià també es van fer diversos actes públics demanant la llibertat dels detinguts. I el jutge Baltasar Garzón, a contracor, es veié obligat a justificar-se públicament.

Eren massa entrebancs per al que inicialment s'havia previst com a una simple operació de càstig. Per aquest motiu, des de Madrid es va ordenar aturar l'operació. L'aturada no evitava l'èxit policial: tot l'independentisme català estava espantat i arraulit. Però, en canvi, evidenciava l'arrel política de l'operació. Una evidència que es va refermar a mesura que els testimonis i denúncies de tortures augmentaven. Perquè una cosa és desacreditar el testimoni d'un "*militante radical que cuando denuncia malos tratos no hace más que obedecer a las consignas de su organización*" (segons paraules textuales de Luis Roldán), i una altra de ben diferent és voler fer creure que més d'una vintena de persones, provinents d'àmbits polítics i socials molt diferents, s'han posat d'acord per dir les mateixes mentides. Tot i això, oficialment sempre es van negar els fets. Els hematomes que mostraven els detin-

PREMI DE PERIODISME D'INVESTIGACIÓ RAMON BARNILS

EL SETMANARI EL TEMPS CONVOCA EL II PREMI DE PERIODISME D'INVESTIGACIÓ RAMON BARNILS

La dotació del premi serà de 3.005 euros. Els treballs, inèdits i escrits en català, hauran de presentar-se al setmanari EL TEMPS (Av. del Baró de Càrcer, 40, 13. 46001 València) abans del 30 de setembre.

L'obra guanyadora serà publicada al setmanari EL TEMPS.

El jurat del premi estarà format pels periodistes del setmanari EL TEMPS: Núria Cadenas, Miquel Calvet, Oriol Cortacans, Joan Manuel Oleaque i Enric Rimbau.

El premi es farà públic durant el sopar de lliurament dels Premis Octubre que tindrà lloc a València el 26 d'octubre de 2002.

Per a més informació:

EL TEMPS

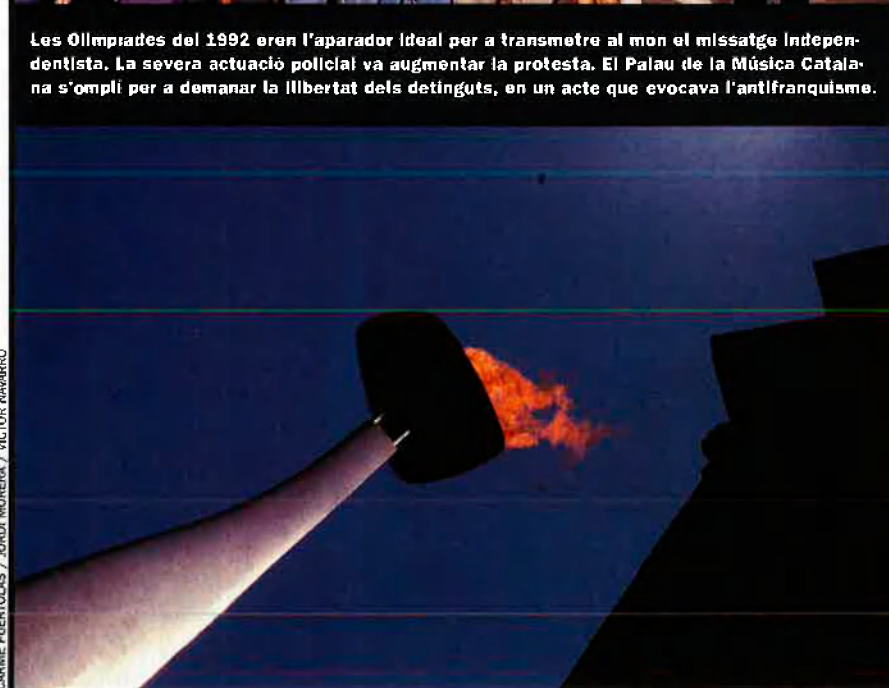
Av. Baró de Càrcer, 40, 13.
46001 València
Tel. 963 535 100 o Fax: 963 534 569
eltemps@eltemps.com
<http://www.eltemps.com>

Les Ollmpriades del 1992 eren l'aparador ideal per a transmetre al món el missatge independentista. La severa actuació policial va augmentar la protesta. El Palau de la Música Catalana s'ompli per a demanar la llibertat dels detinguts, en un acte que evocava l'antifranquisme.

CARME PUERTOLAS / JORDI MOREIRA / VÍCTOR NAVARRO

guts "se los han hecho ellos mismos para poder denunciar a las Fuerzas de Seguridad" (altre cop, paraules textuais de Luis Roldán).

Judicialment també es va voler amagar el cap sota l'ala. El primer pas, el va fer l'Audiència Nacional, que va remetre "las denuncias de torturas a los juzgados pertinentes". El president del tribunal, Francisco Castro Meige, obligava els denunciants a tornar a començar el procés judicial. I així ho van fer: Jordi Bardina, Esteve Comellas, Vicent Conca, Eduard López, Ramon López, Josep Musté, Jaume Oliveras, Josep Poveda, Francesc Puy, Joan Rocamora i Ferran Ruiz van presentar les denúncies al Jutjat d'Instrucció número 13 de Barcelona. I Eduard Pomar, Xavier Alemany, Carles Buenaventura, Marcel Dalmau, Josep Maria Granja, Oriol Martí, Ramon Piqué, Xavier Puigdemont, Xavier Ros i Xavier Tolosana ho van fer al Jutjat d'Instrucció número 22 de Madrid.

A partir d'aleshores el reguitzell de sobreseïments, recursos, apel·lacions i desestimacions van conduir els denunciants a l'Audiència Provincial, el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, el Tribunal Constitucional i, finalment, el Tribunal d'Estrasburg que, el 17 d'octubre del 1996, es desentenia de les denúncies al·legant errors de forma. Avui, deu anys després, la Comissió dels Drets Humans del Tribunal d'Estrasburg ha tornat a reobrir el cas, que mai s'havia tancat del tot, i que ja no conté errors de forma.

Així les coses, sembla que finalment Estrasburg podria jutjar i condemnar l'estat espanyol per la vulneració de l'article 6.1 de la Convenció Europea. No seria el primer cop: el 1986 ja ho va fer pel cas Bultó. Però ara, en ple 2002, l'efecte podria ser més humiliant per a Madrid, no només perquè suposaria una taca en l'expedient del govern que acaba de presidir la Unió Europea, sinó sobretot perquè qüestionaria l'essència democràtica dels ministeris que van avalar l'Operació Garzón. Els mateixos ministeris que acaben de crear i aprovar la Llei de Partits "para salvar la democracia".

David Bassa